TAIDETEOLLISUUS „KÄSITEOLLISUUDEN" PALSTOILLA.

»Käsiteollisuus» lehti täyttää 20 vuotta ja siinähän on ikää kylläkin tämänlaiselle ammattilehdelle meidän nuoressa kulttuurimaassamme. Tätä syntymäpäivää vietettäessä on syytä muistella hieman lehden historiaa ja sen aikaansaannoksia. Allekirjoittanutta on pyydetty selostamaan »Käsiteollisuus» lehteä taideteollisuutemme vaalijana. Tämä historiikki paisuisi kuitenkin liian laveaksi ja niinpä rajoitunkin muistelmissa yleensä ainoastaan niihin vuosiin, jolloin mieskohtaisesti olin yhteistoiminnassa »Käsiteollisuus» lehden toimituksen kanssa. Pari sanaa on kuitenkin pakko lehden varhaisemmallekin taipaleelle omistaa. Selaillessani vanhoja vuosikertoja totean, että sellaiseltakin mestarilta kuin Gallen-Kallelalta näkyy riittäneen aikaa ja mielenkiintoa lehden avustamiseen ja ennen kaikkea yksi taideteollisuudenhistoriamme mielenkiintoisimpia persoonallisuuksia Sigrid Wikström (Siru Virva) suorittaa lehden palstoilla varsin ansiokkaan ja laajakantoisen kulttuurityön. Tässä ainoastaan pari huomatuinta taiteilijanimeä lehden alkuvuosilta. Jos tahdomme summittaisesti luonnehtia lehden suuntaviivoja ja kirjoittaa sen historiikkia, voimme sen pääpiirteissään lausua lyhyellä määritelmällä: »Käsiteollisuus» lehden historia on osa nuoremman taideteollisuutemme historiaa, se kuvastaa sen yleisiä pyrkimyksiä milloin selvemmin, milloin hämärämmin. Nuoremman taideteollisuuden samoinkuin vanhemmankin tyylilliset pyrkimykset tulee taasen rinnastaa tyylisuuntautumisiin Euroopan muissa maissa, koska niissä esiintyy aivan vastaavat pyrkimykset, valo kun meillä on pääasiallisesti heijastusvaloa ja köyhänä maana olemme enemmän kuin lupakaan olisi, purjehtineet toisten, onnellisempien kulttuurimaitten vanavedessä. Ainoastaan täten asiaa tarkastellessamme osumme arvioimisessamme oikeaan ja helposti toteamme, missä määrin palvotut valot, luovat taiteilijakyvyt, ovat todella luoneet, omistaneet valovoimaa itsessänsä ja missä määrin he ovat toimineet ainoastaan vieraan valon edelleen heijastajina. Meillä on taideteollisuudestamme yleensä kirjoitettu liian paljon siinä hengessä, että taideteollisuutemme vasta noin 30 vuotta sitten olisi »keksitty» ja tähän aikaan esiintyvät taiteilijanimet todella olisivat aineeseen kahlinneet taivaita hipovia kauneusarvoja. Omasta kohdastani olen vakuutettu, että tämän ajan luomukset tulevat painumaan suureksi osaksi historian unholaan ja että puhtaasti taiteellisia arvoja silmällä pitäen tätä aikakautta ei sittenkään voi arvioida kovinkaan korkealle. Ennen tätä aikakautta oli meillä, kuten muuallakin, ihmisillä tarvekalunsa, joille he antoivat kauneuskaipuutaan vastaavan muodon, koristelun ja värit. Yksilöitten, luovien taiteilijoitten — joskin tämä nimitys tässä on hieman outo — nimet ovat painuneet unhoon, mutta siitä huolimatta elävät heidän luomansa kauneusarvot yhä elämää sykähdellen. Vaikkakaan emme tiedä, mikä mummu on vanhat, kauneimmat ryijymme kutonut tai mikä miekkoinen sulho on siroimman rukinlavan näperrellyt, seppä kauneimman saranan takonut tai hopeaseppä pikarin sirostellut, niin ovat he nimettöminäkin kirjoittaneet taideteollisuutemme historiaa. He ovat luoneet töitä, joita heidän ei tarvitse hävetä jälkimaailman silmissä ja yleiseen tietoisuuteen on saatava heidät taideteollisuuden uranuurtajina, ja heitä seuraava taival on milloin jonkinlaista nousua, milloin suhteellisesti hyvinkin jyrkkää laskua.

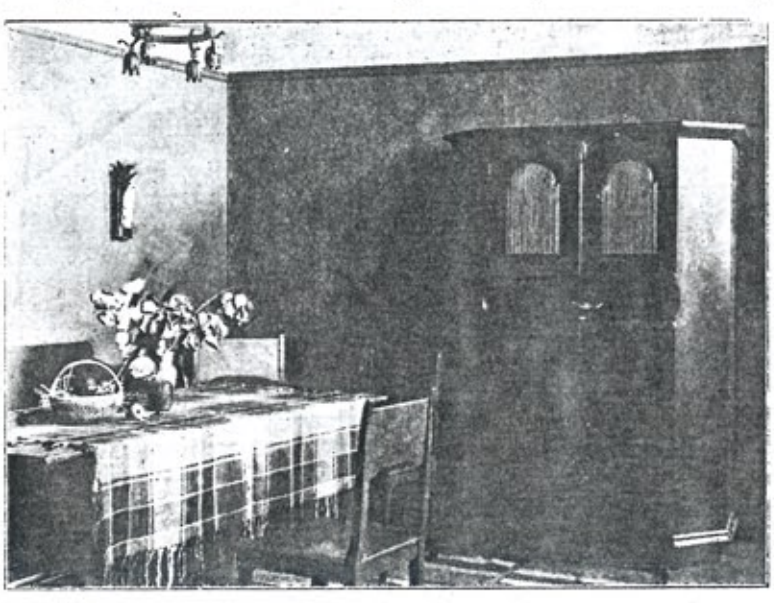

Margaret Nordman: K. L. Ornamon mallinlainauskeskuksen tuvan kalusto. Kudontatyöt *Aune Äyräpään.* Vuodelta 1924.

Ajat ovat tosin nyt muuttuneet ja tehtävät uudet ja uudesti ratkaistavat. Taideteollisuutemme kehitystä muistellessamme tulee meidän kuitenkin aina palauttaa mieleen nuo nimiltään tuntemattomat taiteilijat. Mutta jos tahdomme kirjoittaa taideteollisuutemme historiaa, jossa luovat taiteilijanimet esiintyvät, silloin sen pahempi emme voi mennä paljoakaan yli 30 vuoden taaksepäin. Uudelle taideteollisuutemme historialle on myös erittäin tärkeätä tuo taideteollisuutemme kylvö- ja taimiaika. Suurella kiitollisuudella tulee ajatella niitä henkilöitä, jotka ymmärsivät yli Euroopan levinneen liikkeen, henkilöitä, jotka olivat istuttamassa tuota nuorta tainta, ja luovista taiteilijoista jopa niitäkin, joitten työt eivät ole kestäneet ajan kiirastulta, vaan häipyneet tuhaksi, mutta joitten tuli aikoinaan kuitenkin on lämmittänyt, jotka ovat olleet tulen kantajina, valoviestin viejinä. Ajatellessamme tätä aikakautta, tulee meidän aina muistaa englantilaisten Morriksen († 1896) ja Ruskinin († 1900) suurta herätystyötä, joihin profeettoihin liittyy meiltäkin omat opetuslapset. Eu-

Arttu Brummer-Korvenkontio: Herrainhuoneen tupakkapöytä. v. 1924.

Greta Skogster: Silkkinen tyyny. Julkaistu v. 1924.

rooppalaisen jugend-tyylin äitelille naissuortuva- eli joutsenkaulaviivoille, kuten niitä niin runollisen kauniisti nimitettiin, esiintyen tämä tyypillinen viiva milloin kirjaa somistaen ulpukan varren tai iriskukan heilahtelussa, tai koristeena käytetyn naispään suortuvien lainehtelussa ja huonekalujen ääriviivojen kaarroksissa, vastapainoisena saavuttaa meillä enemmän suosiota romanttinen »piru-tyyli». Pakanuusajan poppamiehen mielikuvitukseen liittyvät oliot, menninkäiset, käärmeet, sammakot y. m. ainakin lapsiin tehoavalla kammottavaisuudellaan viehättävät aiheet tai kaikki alleviivatun suomalais-kansallinen, kuten hakaristi, sananjalat, käpyset, männynoksat ovat tämänaikaisen suomalaisen koristetaiteen makupaloja, esiintyen milloin kuvakudoksissa, taidetakoisessa rintasoljessa tai Pohjolan talon fasaadissa ja rappukäytävän koristelussa. Tämän vauhkon, usein holtittoman mielikuvituksen palvonta uhmaa monesti alkeellisintakin makua, kuten esim. porraskäytävän koristelu eräässä Tehtaankadun rakennuksessa, missä harmaille sementtipinnoille on koristeena käytetty mustia, paljaan ihmisjalan jättämiä jälkiä, jotka täydellisesti jäljentelevät kengättömän, hikoilevajalkaisen piian jälkiä tämän juostessa portaita ylös. Tämmöiselle mielikuvitukselle terveellisenä vastakohtana tunkeutuu maahamme wieniläisen Hoffmanin täydellisesti mielikuvituksetön tyyli, jonka ainoana koristemuotona esiintyvät mittausopilliset kuviot, esim. 4 neliötä ja 3 kolmiota rykelmässä ja jonka hengessä huonekalujen viivat saavat kankean, suoraviivaisen, lankkumaisen kalsean luonteen. Mielikuvitus tässä tyylissä muotoiluun oli tähän aikaan koristetaiteen ja taideteollisuuden alalla menettänyt täydellisesti luomiskykynsä, se oli vaipunut hengettömään vanhojen tyylien jäljittelemiseen sieluttomasti, ja tästä rappiotilasta sen cli noustava. Mainittujen herättäjien vaikutuksesta kehittyi valitettavasti aluksi jugend-tyyli, joka ilmenee milloin minkin vivahteisena ja monessa maassa kansallisromanttisena. Minkälaisena se missäkin esiintyi, aina siinä on löydettävissä yhteinen henki, jonka miinuspuoleen on luettava löysyys, »taiteellinen vapaus», huonosti harkittu rakenteellisuus, aikakauden luonnetta vastaamaton muotoilu, joka aiheen valinnassa pääasiallisesti esiintyy kaikenlaisena romanttisena haihatteluna. Yleis-

nähden oli melkein kuollut tai ainakin muodot toistuivat kuolettavan yksitoikkoisina ja samanlaisina. Kaikki vähänkin kaarevat muodot, esim. huonekaluissa, olivat pannaan julistettuja, sorvausta ei saanut käyttää, veistokset ja listoitukset olivat tämän tyylin miesten kirjoissa »inhoittavia tomupesiä». Tämän kalsean tyylihengen tapaamme vielä matkailijakodeissa, sairaaloissa, mutta sen pahempi myös ylt'yleensä yksityisissä kodeissakin. Tämä itävaltalais-saksalainen tyyli käsitettiin meillä jonain aivan erikoisesti suomalaisen kansallishengen tuotteena. Rehtiä suomalaista yleensä pidetään suoraluontoisena, ja tästä tekivät yksinkertaiset aivot sen mutkattoman johtopäätöksen, että mitä suorempi mies, sen suoraviivaisemmat huonekalut. Allekirjoittanut ei liene ainoa, jonka piirustukset eivät saavuttaneet hyväksyntää maaseudulla, tilaaja kun oli toivonut saavansa huonekalut »suoraa suomalaista tyyliä». Sanotulla ei ole suinkaan tarkoitus allekirjoittaneen viedä tyyliä omalta kohdaltaan rokokon käyräviivoihin, päinvastoin sitäkin jo herännyttä tyylillistä vastaliikettä tulee meidän vastustaa ajallemme vieraana. Kuitenkin enemmän vilkkautta muotoihin kuin meillä yleensä esiintyy — on ehdoton toivomus. Kaikista huolimatta herättää ihmettelyä, että tuo wieniläis-saksalais-suomalais-suoraviivainen tyyli uutuudellaan niin täydellisesti valloitti yleisön. Puuseppiin nähden se on helpommin käsitettävissä, he kun eivät tarvinneet enää ammattitaitoa, eikäpä paljon työkalujakaan, ainoastaan vasaran ja lisäksi tarveaineet, sahan, nauloja, mäntylankkuja, neliskulmaista ripaa sekä valkoista väriä ja rakoihin spakkelia. — Juuri tämän tyylin aika onkin »Käsiteollisuus» lehden toiminnan alkuaikaa.

Olisi nyt syytä tätä taideteollisuuden kehitystä vastaan asettaa »Käsiteollisuus» lehden tyylilliset pyrkimykset saadakseen selville, missä määrin se yleisen kehityksen mukana on kulkenut harhaan tai missä määrin se on osannut karttaa salakarit. Tämmöinen tarkkailu veisi kumminkin liian pitkälle, mutta suuntien selvittelemiseksi olisi itsekunkin syytä oikeassa järjestyksessä selailla lehden vanhoja vuosikertoja. Jätän sitten tämän selostellun »Käsiteollisuuden» alkutaipaleen ja omistan pari sanaa lehden hyvin tärkeälle ajanjaksolle, sille, jonka kestäessä Koristetaiteilijain Liitto Ornamo työs-

kenteli läheisessä vuorovaikutuksessa »Käsiteollisuus» lehden kanssa. Vielä noin 30 vuotta sitten ja paljon myöhemminkin esiintyi koristetaiteen alalla maassamme runsaasti harrastelijoita eli diletantteja, mutta vuosien varrella taideteollisuusyhdistyksen koulun kasvattamana kehittyy erikoinen koristetaiteilijain ja taideteollisuudenharjottajain spesiaalikasvatuksen saanut ammattiluokka. Nämät perustavat v. 1911 ammattiliiton »Koristetaiteilijain Liitto Ornamon» taideteollisuuden kehittämiseksi ja ammattialansa turvaamiseksi. Liiton toimintaohjelmaan kuului tietysti myös sanoin ja kuvin levittää liiton ajamaa aatetta etenkin aikana, jolloin tällainen toiminta arvioitiin erittäin tärkeäksi, mutta kun voimien ei kuitenkaan katsottu riittävän oman julkaisun perustamiseen, saatiin aikaan hartaasti toivottu yhteys »Käsiteollisuus» lehden kanssa. Tälläkin on oma pieni historiansa, joka osoittaa, miten kehityksessä aina oksa versoutuu oksasta. Syötiin v. 1921 Kotiteollisuus O. Y. Pirtin 10-vuotisjuhlan päivällisiä, ja juhlivan yleisön joukossa oli m. m. ylitarkastaja Lauri Kuoppamäki itseoikeutettuna juhlavieraana, liikkeen perustaja ja ansioitunut kotiteollisuuden harrastaja. M. m. oli juhlissa vielä kutsuvieraana allekirjoittanut Koristetaiteilijain Liitto Ornamon puheenjohtajana, ja kun Kotiteollisuus O. Y. Pirttiin tähän aikaan vielä oli kiinnitetty taiteilijoita, oli juhlissa läsnä myös sisustusarkkitehti ja Koristetaiteilijain Liitto Ornamon sihteeri Werner West, joka oli kiinnitetty liikkeeseen huonekaluosaston mallien sommittelijana. Tätä juhlahetkeä katsottiin otolliseksi yhteistoiminnan aikaansaamiseksi »Käsiteollisuus» lehden kanssa, ja yritys onnistuikin erinomaisesti. Ylitarkastaja Kuoppamäki, »Käsiteollisuuden» pää, suhtautui esitykseen sillä myötämielisyydellä, jolla hän on aina suhtautunut nuoren koristetaiteemme pyrkimyksiin, ja tämän epävirallisen keskustelun vahvistukseksi saapui heti välittömästi »Käsiteollisuuden» toimitukselta kirjelmä liitolle. Näin alkaa toinen jakso »Käsiteollisuus» lehden historiassa. Koristetaiteilijain Liitto Ornamon tyylillisenä pyrkimyksenä oli luoda enemmän rehevyyttä ja raikkautta siihen muotoiluun, johon meillä yleensä käsiteollisuuspiireissä oltiin totuttu. Lehden sisältö ajateltiin jaettavaksi pääasiallisesti kahteen osaan, vanhaa muotoperinnöllistä käsiteollisuutta ja toiseksi sen rinnalla uutta luovaa taide-käsiteollisuutta hoivaavaan. Edellinen katsottiin pääasiallisesti kuuluvan varsinaiselle kotiteollisuusväelle, jälkimmäinen Koristetaiteilijain Liitto Ornamolle. Malleihin nähden pidettiin suotavana etenkin alkuvuosina, että Koristetaiteilijain Liitto Ornamon mallit tyylihengessään perustuisivat varsinaiseen muotoperinnölliseen käsiteollisuuteen. Lehden levitessä syvempiinkin kansankerroksiin pidettiin toivottavana mieluummin vanhojen historiallisten tyylimuotojen pönkittämistä kuin ryhtymistä esittämään radikaalisesti jotain aivan upo uutta, joka olisi ollut omiaan sekoittamaan kansan jo entuudestaan liian sekaisiksi ja epämääräisiksi käyneitä tyylikäsitteitä. Malleja sommiteltiin pääasiallisesti silmällä pitäen vähävaraisempaa maalaisväestöä ja tämän takia samoinkuin malleille suuremman yhtenäisyyden hankkimiseksi julkaistiin ne v. 1922 sarjan muodossa lehdessä nimellä »mallikoti». Ennen pitkää pidettiin tätä ohjelmaa kuitenkin liian rajoittavana ja niinpä katsottiin suotavaksi, että Ornamon käytettäväksi luovutettaisiin 2 numeroa vuodessa, joka toivomus sitten toteutettiinkin ja julkaistiin nämä numerot »Käsiteollisuuden» liitteinä nimellä »Taide-Käsiteollisuus». Tarkoituksena oli, että nämä »Taide-Käsiteollisuudet» saattaisi tilata aivan erillisenä lehtenä, ja päämääränä pidettiin, että sekä »Käsiteollisuuden» että »Taide-Käsiteollisuuden» numeromäärää myöhemmin korotettaisiin, niin että kumpaakin sekä »Käsiteollisuutta» että »Taide-Käsiteollisuutta» ilmestyisi esim. 6 numeroa vuodessa. Lehtiä ajateltiin toimitettavaksi mitä läheisimmässä yhteistyössä molemmin puolin, mutta kuitenkin siten, että »Käsiteollisuus» lehden toimitus jäisi pääasiallisesti kotiteollisuusväen hoidettavaksi, kun taas Koristetaiteilijain Liitto Ornamo vastaisi »Taide-Käsiteollisuuden» toimituksesta. Lehdet ajateltiin voitavan tilata erikseen, mutta huomattavalla alennuksella, jos molemmat rinnakkaislehdet yhdessä tilattaisiin. Tällainen toimitusmuoto olisi kieltämättä koitunut molemminpuoliseksi eduksi ja erittäin hedelmälliseksi muotokulttuurillemme. Ennen pitkää tuntui kuitenkin siltä, että Koristetaiteilijain Liitto Ornamo oli kuin käenpoika kasvanut liian suureksi vieraassa pesässä, ja etenkin kustantaja suhtautui varovaisesti tähän Liiton pyrkimykseen. Näin ollen nähtyään toivomuksen rauenneeksi Koristetaiteilijain Liitto Ornamo v. 1926 päätti julkaista seuraavana vuonna oman vuosikirjan ja jo senkin takia lopettaa 3 vuotta kestäneen toiminnan »Käsiteollisuuden» kanssa. Kovin pitkäksi ei siis yhteistoiminta »Käsiteollisuus» lehden ja Koristetaiteilijain Liitto Ornamon välillä sukeutunut, mutta kieltämättä tämä aika sittenkin on ollut sangen merkityksellinen »Käsiteollisuus» lehden historiassa. Ainakin allekirjoittanut toivoisi, että parisen vuoden kuluttua tällainen yhteistoiminta jälleen saataisiin aikaan molempien rinnakkaisten ammattialojen ja muotokulttuurimme hyväksi.

Arttu Brummer.

(Jatkoa sivulta 21.)

ten olleet liioilla koristeluilla kuormitetut, kunhan vain täyttivät niille asetettuja käytännön vaatimuksia. Toisella vuosikymmenellä alettiin jo siirtyä plastillisempiin muotoihin. Tähän antoi voimakkaan sysäyksen sekin, että aiheeksi alettiin etsiä kansanomaisia huonekalujamme, joihin parhaat vaikuttimet aikanaan oli saatu muotokauneista kustavilaisista ja muista hienostuneista kulttuurityyleistä.

—*i.*